

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านหันโพธิ์ทอง หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอุไร เมสูงเนิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-533-147-3

บทคัดย่อ

อุไร เมสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านหันโพธิ์ทอง หมู่ 2 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัด
นครราชสีมา

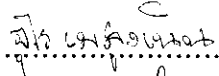
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์สอาด สุลักษณ์, 120 หน้า

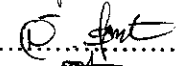
ISBN 974-533-147-3

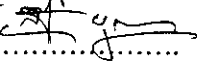
สารนิพนธ์เล่มนี้นำเสนอผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาในประเด็นความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้าใจและศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านรวมถึงสมาชิกผู้รู้ว่าสามารถนำเงินไปสร้างอาชีพ สร้างรายได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ การจัดเวทีชาวบ้าน การสำรวจโดยใช้แบบบร.ต่าง ๆ ตลอดจนการสังเกตและสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาประเมินในรูปแบบชิปโมเดล เพื่อหาข้อสรุปของโครงการที่ประเมิน ผลจากการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของการตั้งกองทุน โดยมีการปล่อยกู้ให้สมาชิกทั้งหมด 41 คน ใน 3 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ การเกษตร เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย รวมเป็นเงิน 753,000 บาท มีผู้ใช้หนี้แล้ว 2 ราย เป็นเงิน 40,000 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของกองทุน ตลอดจนความเชื่อมั่นของสมาชิกที่มีต่อกองทุนได้เป็นอย่างดี

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

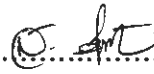
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

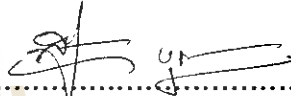
อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมิน
โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์สอาด สุลักษณ์)

กรรมการสอบ

(อาจารย์สามารถ บุญอาจ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่...เดือน..... พ.ศ.....

25 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์สอาด สุลักษณะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์สามารถ บุญอาจ กรรมการสอบสารนิพนธ์
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสีคิ้ว

- นายประจวบ สาแซ ผู้ใหญ่บ้าน และประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพ่อแม่พี่น้องในหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

อุไร เมสูงเนิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
 บทที่ 1 บทนำ	 1
1.1 หลักการและเหตุ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
1.4 วิธีการดำเนินการ	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์	5
2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6
2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
2.7 หลักการประเมินโครงการแบบชิป โมเดล	12
2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
2.9 เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	15
3.1 วิธีการประเมินโครงการ	15
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	17
3.4 เครื่องมือที่ใช้การประเมินโครงการ	26
3.5 การเก็บข้อมูล	27
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	28
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	28
4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	34
4.3 ผลการประมวลผลการเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	40
4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	40
4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	41
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	43
5.1 สรุป และอภิปราย	43
5.2 ข้อเสนอแนะ	44
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก	47
ภาคผนวก ก ระเบียนกองทุนหมู่บ้านห้นโพธิ์ทอง	48
ภาคผนวก ข แบบรายงาน บร. 1 – บร. 12	61
ภาคผนวก ค แผนที่ตำบลบ้านห้น	112

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1 การเกิดกองทุน	21
ตารางที่ 3.2 การมีระบบบริหารกองทุน	22
ตารางที่ 3.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	23
ตารางที่ 3.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	24
ตารางที่ 3.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น	25
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรในหมู่บ้านแบ่งตามช่วงอายุ	31
ตารางที่ 4.2 แสดงการประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง	32
ตารางที่ 4.3 แสดงประเพณีในรอบ 1 ปีในหมู่บ้าน	33
ตารางที่ 4.4 รายชื่อผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน	34
ตารางที่ 4.5 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดที่ 1	36
ตารางที่ 4.6 แสดงรายชื่อคณะกรรมการชุดที่ 2	37

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตףเฟิลบีม	13
ภาพที่ ค.1 แผนที่ตำบลบ้านหัน	113

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมีรายได้น้อยไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายและหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเมื่อรายได้จากอาชีพหลักของตนไม่สามารถใช้เป็นแหล่งที่พึ่งพาได้ จึงมักมีการกู้ยืมเงินในระบบและนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงรัฐบาลจึงได้มีนโยบายโดยการนำของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้สังเกตเห็นปัญหาดังกล่าว จึงจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชาชนโดยเชื่อมั่นว่าจะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของชุมชน ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เงินทุนที่รัฐจัดสรรให้แก่กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทนี้จะใช้เป็นเงินหมุนเวียน เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้และลดรายจ่ายให้แก่ครอบครัว อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

หมู่บ้านหันโพธิ์ทอง หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาข้าว ไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง และเลี้ยงสัตว์ ที่ผ่านมามีผลผลิตที่ได้รับค่อนข้างต่ำ อันเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่ไม่เหมาะสม สภาพดินฟ้าอากาศหรือฝนที่ไม่ตกต้องตามฤดูกาลรวมถึงประชากรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กองทุนหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544 และได้รับเงินจัดสรรเงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาท ให้เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 จากการได้จัดสรรให้สมาชิกได้กู้ยืมเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ทราบถึงสถานะในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านว่ามีข้อบกพร่อง ข้อใดอย่างไรบ้าง จึงควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านโดยการเก็บข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประเมินกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง ตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์

2. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านหัตถ์โพธิ์ทอง ว่ามีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
3. เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่มีกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านหัตถ์โพธิ์ทอง
4. เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงผลกระทบอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ที่มีต่อการดำเนินการ โครงการกองทุนหมู่บ้าน
5. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชากรในพื้นที่และตัวชี้วัดของกองทุนหมู่บ้านหัตถ์โพธิ์ทอง

1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

แนวคิดในการประเมินที่สำคัญดังนี้

1. แนวคิดของไทเลอร์

ไทเลอร์ได้กล่าวถึงการประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ และได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการว่าเกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการควรพิจารณาความสำเร็จของส่วนรวม และมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินความก้าวหน้า

2. แนวคิดของครอนบาค

ครอนบาคได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเรียนรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการการศึกษา โดยนำเสนอวิธีการประเมินที่ใช้นอกจากการทดสอบ 4 แนวทาง คือ การศึกษากระบวนการ การวัดศักยภาพของผู้เรียน การวัดเจตคติ และการติดตามผล ดังนั้นการประเมินโครงการด้านการศึกษาไม่ควรประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการเท่านั้น แต่ควรประเมินผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากโครงการด้วย

กรอบความคิดการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในที่นี้ ได้ใช้ต้นแบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชิปโมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองของสตีฟเฟิลบีม และคณะที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติ แบบจำลองชิปโมเดลแบบจำลองชิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินกองทุนหมู่บ้านดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารที่จะนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านเป็นการประเมินให้ได้มาซึ่งเหตุเพื่อช่วย ในการกำหนด วัตถุประสงค์ของกองทุน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการกระทำเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้น ซึ่งการประเมินกระบวนการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย การคัดเลือกผู้กู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การจัดทำบัญชี การช่วยเหลือลาด โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อย ของกระบวนการโดยการดำเนินการตามที่วางไว้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จในระหว่างการทำงานโครงการและสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลผลิตจะดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ นำไปใช้ได้หรือไม่ มีเกณฑ์อะไร นำมาเปรียบเทียบได้

1.4 วิธีการดำเนินการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านหันโพธิ์ทองมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง
2. เก็บข้อมูลตามแบบฟอร์ม บร.1- บร.12 โดยวิธีการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม

การสังเกต การประชุม และการจัดเวทีชาวบ้าน

3. เก็บข้อมูลจากเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จาก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุน และจปฐ. นำข้อมูลที่ได้มาเก็บรวบรวมไว้
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านตามประเด็นที่ต้องเขียน
5. รวบรวมข้อมูลที่น่าเสนอเป็นรูปเล่มสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้ทราบว่าสมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในการพึ่งพาตนเอง
4. ได้ทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทองทั้งทาง

ตรงและทางอ้อมอันจะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในอนาคต

5. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชากรในพื้นที่และตัวชี้วัดของกองทุนหมู่บ้านห้วยโพธิ์ทอง

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารการจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยตนเอง

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเองด้วย “คุณค่า และภูมิปัญญา” ของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างประชาชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
- 5) การกระจายอำนาจและพัฒนาประชาธิปไตยให้ท้องถิ่น

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถบริหารและจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถและการแก้ปัญหาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน
- 5) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบคณะกรรมการและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการวัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

(ที่มา : หนังสือคู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หน้า 1-3)

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ ในการวางแผนนโยบาย และวางแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบไว้ดังกล่าว

1) ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544”

2) ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3) บรรดาระเบียบข้อบังคับมติคณะรัฐมนตรีและคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้หรือขัดแย้งระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

4) ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“กองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กองทุนในระดับชาติ

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ตามเงื่อนไขคณะกรรมการกำหนด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5) ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องการแต่งตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ วาระในการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในแต่ละวาระ การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมในแต่ละคราวของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบและหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บทบาทการวางแผนนโยบาย กฎหมาย และข้อบังคับที่ใช้ในการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3 การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องเป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 1) จะต้องมีการเวียน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุม
- 2) การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) เป็นผู้อยู่ในหมู่บ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) มีความรับผิดชอบไม่ติดการพนัน

- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยถูก ให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 6) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริงสำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆดังนี้

2.4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

- 1) จัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
- 2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบข้อบังคับของกองทุน
- 3) เปิดบัญชีธนาคาร

2.4.2 การประเมินความพร้อมของกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนต่ออำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่างๆดังนี้

- 1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 3) ความรู้ ประสิทธิภาพ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
- 4) ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบและข้อบังคับของกองทุน
- 7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

(ที่มา : คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
หน้า 10-11)

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้นโพธิ์ทองมีดังต่อไปนี้

2.5.1 ที่ตั้ง ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านห้น
อำเภอเสีคว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30140

2.5.2 วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านห้นโพธิ์ทอง ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างวินัย
การออม การเสียสละ ตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และรับฝาก
- 3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 4) เพื่อพัฒนาจิตใจของสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรมสัประการ
 - เป็นคนซื่อสัตย์
 - เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - เป็นคนไม่มัวเมาอบายมุข
 - เป็นคนรู้จักสามัคคี
- 5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรมสัประการ
 - เป็นคนเก่งเรียนใฝ่หาความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาตนเอง
 - เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
 - เป็นคนเก่งงาน ขยันทำงานรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน
 - เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

2.5.3 แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 5) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
- 6) เงินค่าหุ้น
- 7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

8) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับอย่างไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

2.5.4 คุณสมบัติของสมาชิก สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้มีทะเบียนบ้านอยู่ในบ้านหันโพธิ์ทองเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีก่อนการจัดตั้งกองทุน
- 2) เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 20-70 ปี
- 3) มีวัตถุประสงค์แผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน
- 4) เป็นผู้มีนิสัยดีงาม มีความรู้ความเข้าใจกองทุนหมู่บ้าน
- 5) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 6) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นชอบให้เป็นสมาชิก
- 7) มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อย 5 หุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมด

หมด

2.5.5 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 1) ยื่นสมัครเป็นสมาชิกได้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- 2) จะต้องมิชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหันโพธิ์ทอง
- 3) สมาชิกจะต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้นและเงินฝากสัจจะและต้องชำระภายในสามวัน นับจากวันรับแจ้งให้เป็นสมาชิก

ชำระภายในสามวัน นับจากวันรับแจ้งให้เป็นสมาชิก

4) ผู้สมัครเป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าให้แก่กองทุนรายละ 20 บาท และจะต้องชำระภายในสามวัน นับจากวันรับแจ้งจากคณะกรรมการกองทุน ค่าธรรมเนียมนี้ให้ถือเป็นรายได้ของกองทุนจะเรียกคืนไม่ได้

2.5.6 การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 4) ต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย
- 5) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วม

ประชุม

- 6) นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ยืมเงินนั้น
- 7) ค้างชำระหนี้ และผิดการส่งเงินคืนชำระหนี้ถึงสามคราวสำหรับเงินกู้ราย

หนึ่งๆ

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ คณะกรรมการจะต้องดำเนินงานตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกต้องระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน โดยยื่นคำขอู้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด
2. คณะกรรมการมีการอนุมัติวงเงินกู้ไม่เกินสองหมื่นบาทแต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท
3. ให้ผู้ขอู้เปิดบัญชีออมทรัพย์ที่ธนาคารและแจ้งบัญชีให้แก่คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว
4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ตามวิธีการกองทุนกำหนด
5. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ที่แน่นอนตามความเห็นชอบของที่ประชุมสมาชิก
6. กำหนดระยะเวลาการใช้คืนเงินกู้ตามความเหมาะสมแต่ละราย ชำระคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยไม่เกินหนึ่งปี
7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญา ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามที่คณะกรรมการกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุมัติให้ผ่อนผันการชำระหนี้
8. ผู้กู้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาหรือเรียกเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง มีเกณฑ์พิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. ผู้ประสงค์ขอกู้ยืมโดยระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้
2. โครงการที่เสนอขอกู้ มีผลผลิตมีรายได้ที่ชัดเจน
3. คำขอกู้และ โครงการมีความเหมาะสมกับท้องถิ่น ความสามารถและศักยภาพผู้กู้
4. ผู้กู้เป็นบุคคลเชื่อถือได้ ไม่เคยมีประวัติเสื่อมเสียเรื่องการเงิน
5. ผู้กู้เสนอหลักฐานตามที่คณะกรรมการกำหนด
6. คณะกรรมการมีสิทธิ์ตรวจสอบข้อเท็จจริง ขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติมได้
7. ผู้กู้เสนอหลักประกันตามที่กำหนดและได้รับความยินยอมจากสามีภรรยา
8. คณะกรรมการอนุมัติเงินกู้ในวงเงินที่เหมาะสมกับโครงการ ซึ่งอาจต่ำกว่าวงเงินที่เสนอขอกู้ แต่ไม่เกินวงเงินที่ระเบียบข้อบังคับกำหนด

(ที่มา : ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2545 หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหน้า 23-25)

2.7 หลักการประเมินโครงการในรูปแบบการประเมินแบบชีพชีฟโมเดล

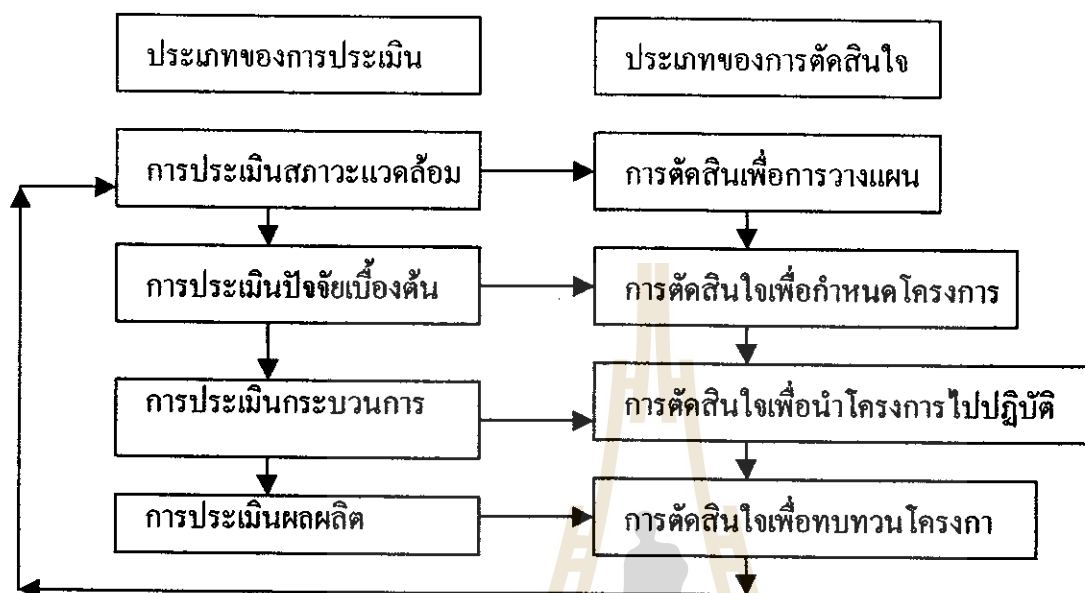
รูปแบบการประเมินแบบชีพชีฟโมเดลเป็นรูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยใช้ในการประเมินโครงการในที่มีประเด็นการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ประการดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงในการดำเนินงานช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของ การยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องของประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน เป็นการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินโครงการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สตףเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินการตัดสินใจดังแผนภูมิ ภาพที่ 2.1

ภาพที่2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตףเฟิลบีม

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้เขียนจะใช้กรอบความคิด ทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพพีโมเดล ดังกล่าวแล้ว (ที่มา : ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนาหน้า 89-91)

2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้มีการจัดการอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน จึงมีการจัดสรรเงินทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดให้รายชื่อบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นกิจกรรมหลักทางการศึกษา ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่งเสริมให้บัณฑิตมีการพัฒนาบ้านเกิด โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครง

การ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การ ประเมินผลชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

2.9 เอกสารอื่นๆ

หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 28 ตุลาคม 2544 ฉบับที่ 8633 พุดถึง บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน ว่า โครงการประกาศนียบัตรบัณฑิต เพื่อให้ทุนบัณฑิตเข้าอบรม เพื่อลงไปประเมินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ไม่ได้ทำเพื่อยุบขยายพรรคไทยรักไทย เพราะโครงการบัณฑิตอาสา ซึ่งมี ลักษณะคล้ายโครงการนี้ ก็มีตั้งแต่สมัย นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ให้บัณฑิตออกสู่ชนบทแทนการกระจุกตัวอยู่ในเมือง โครงการนี้ก็มีเป้าหมายใกล้เคียงกัน แต่เพราะสถานการณ์เปลี่ยนไปรัฐบาลจึงอยากให้คนรุ่นใหม่ มีกระบวนการ มี ความเข้มแข็ง มีศักยภาพ จะพัฒนาสังคมและแก้วิกฤตของประเทศ

หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก วันที่ 20 ตุลาคม 2544 ฉบับที่ 5 พุดถึง การปล่อยกู้กองทุนหมู่บ้านว่า รัฐบาลกำลังอัดฉีดเงินเข้าสู่ชนบทอย่างเต็มที่ เพราะความหวังในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้มีการปล่อยกู้ให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปแล้ว 4.5 หมื่นล้านบาท แต่มีการเบิกจ่ายเพียง 1.3 หมื่นล้านบาท ธนาคารออมสินได้รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านแล้วจำนวน 53,947 กองทุน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้พิจารณาความพร้อมและอนุมัติการจัดสรรเงินกองทุน เพื่อให้ธนาคารออมสิน ดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีแล้ว จำนวน 34,295 กองทุน เป็นเงิน 34,295 ล้านบาท

หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2545 ฉบับที่ 8752 พุดถึง การรับสมัคร บัณฑิตประจำกองทุนได้แค่ 92.5% จากทั่วประเทศ จากข้อมูลจำนวนบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับรายงานล่าสุด เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พบว่า ยังไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ 74,881 คน โดย คิดเป็นร้อยละ 92.5 หมู่บ้านที่ยังไม่มีบัณฑิต 3,891 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.2 โดยจังหวัดที่ยัง ไม่มีกองทุนหมู่บ้านสูงสุด 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา บุรีรัมย์ กทม. แม่ฮ่องสอน สระบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี และนครปฐม โดยหมู่บ้านใดจังหวัดใดยังไม่มี บัณฑิตก็คงไม่รับเพิ่ม ถ้ามีการลาออกก็จะไม่รับเพิ่มเช่นกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการมีรูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ซิฟฟ์โมเดล ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมินสถานะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

ผลที่ได้รับจากการประเมินปัจจัยเบื้องต้นคือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของสินค้าและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่าควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการ ได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการคือ

1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การประเมินผลผลิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นในระหว่างการปฏิบัติโครงการด้วย

4. ระเบียบวิธีการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้อย่างน้อย คือการดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำมาใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์การวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อมปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ประกอบด้วย

บุคคล ให้ข้อมูลของตัวเอง

ครอบครัว ให้ข้อมูลของครอบครัว

หน่วยงาน ให้ข้อมูลของหน่วยงาน

2. ประชากร ประกอบด้วย
 - 1) ประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
 - 2) ประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย
 - 1) กลุ่มเป้าหมายในกองทุนหมู่บ้าน (คณะกรรมการ / ผู้กู้)
 - 2) ประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
 2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการกองทุนหมู่บ้านของผู้กู้แต่ละราย
- ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท สำหรับตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้
 - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
 - 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคือ
 - 2.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 2.6 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน (เงินสัจจะ)
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้

- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การช่วยหาตลาด
- 3.6 บทบาทของนักศึกษา
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง ได้แก่ ตัวแปรต่อไปนี้
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินกู้
 - 4.1.3 ชื่อเสียงของหมู่บ้าน
 - 4.1.4 นักศึกษาผ่านงาน
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม
 - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
 - 4.3.5 คนในท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

- 1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- 1.3.4 หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้
- 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
- 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
- 1.3.8 พฤติกรรมการเป็นหนี้สินของผู้กู้
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 นักศึกษาผ่านงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่ของ
 - 4.1.3 มีเสียงที่ดี
 - 4.1.4 ความพอใจจากการมีอาชีพ
 - 4.1.5 นักศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้ธุรกิจ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้ทำกิจกรรมด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเอง

4.2.3 ผู้ที่มีโอกาสประกอบอาชีพใหม่

4.3 ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเอง

4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงกัน เช่น ปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจุบันำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจุบันำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วย B จะประสบความสำเร็จ (ที่มา : ชุติวารสารนิพนธ์ เจริญ บวรภัคดี และคณะ 2545 : หน้า 45-49)

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปร

ตารางที่ 3.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้ - อื่น ๆ ใน บร.3
3. ทักษะคนที่มียอดกองทุนหมู่บ้าน	- มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ - อื่น ๆ ใน บร.3
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน	- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน - อื่น ๆ ในรายงาน บร.2 (ข้อ 1- 12)
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	- จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดเงินคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

ตารางที่ 3.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	- มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	- มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมาชิก - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน - มีการรับเงินฝาก - มีการระดมทุนฝากเงินฝาก
4. การตัดสินเงินกู้	- มีระเบียบการกู้และขอทุน - มีระเบียบการคิกคอกเบี้ย - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้ที่พอใจกับการกู้เงิน - จำนวนผู้กู้ที่ไม่พอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	- จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้าน - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

ตารางที่ 3.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้
3. มีความเข้าใจเรื่องการพึ่งพาตนเอง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งพาตนเอง	- มีการนำหลักพึ่งพาตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักพึ่งพาตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีการนำหลักการภูมิปัญญาการภูมิท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้ - อื่น ๆ ในแบบ บร. 1 (ข้อ 5.6)
7. ตัวแปร	- อื่น ๆ ในแบบ บร. 1 (ข้อ 5.6)

การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึงถึงศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุน หรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากธรรมชาติที่อาจจะมีมาในอนาคต

ตารางที่ 3.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม	- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกกองทุนทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาลจัดการ - สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน	- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินงานประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

ตารางที่ 3.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด	- สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา - อื่น ๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 2.1-2.8)
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ	
2.1 ทุนด้านการเงิน	- จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน
2.2 ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ	- จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของดิน - อื่น ๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 3.1,3.2,4)
2.3 ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี	- จำนวนวัด - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ - อื่น ๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 5) - อื่น ๆ ในรายงาน บร. 1 (ข้อ 5.7)
2.4 ทุนปัญญา	- จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ - จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
2.5 อื่น ๆ	- ในรายงาน บร.1 (ข้อ 3.2,3.5,5)

ตารางที่ 3.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)

3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้กู้	
3.1 การเกษตร	- ใน บร. 4 ข้อ 5
3.2 ค้าขาย	จำนวนผู้กู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.3 การบริการในชุมชน	
3.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน	
3.5 การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	

(ที่มา : ชุมชนนิพนธ์ เกลียว บุรีภักดี และคณะ 2545 : หน้า 51-57)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทองมีดังนี้

- 1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นคว้าตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- 8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

3.5 การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทองมีหลายวิธีได้แก่

1. การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์โดยใช้แบบบร.ต่าง ๆ
2. การใช้แบบสอบถาม เป็นการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล แต่ข้อมูลอาจมีการคาดเคลื่อนเนื่องจากไม่เข้าใจในคำถามของแบบสอบถาม การอ่านหนังสือไม่ออกหรือการสูญหายข้อมูล
3. การสังเกต เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตกลุ่มเป้าหมาย จำแนกเป็นประเภท คือ
 - 1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย
 - 2) การสังเกตโดยบุคคลภายนอก เป็นการสังเกตที่ผู้ให้การสังเกตไม่รู้สึกรู้ว่าถูกสังเกต
4. การเก็บข้อมูลจากเอกสารมือสอง
5. การจัดเวทีชาวบ้าน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากทัศนคติความคิดเห็นต่าง ๆ ของประชากรในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และไม่เป็นสมาชิกตามแบบ บร.1-บร.12 โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และใช้แบบสอบถาม
- 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่ใช้สถิติวิเคราะห์ เช่น การแจกแจงความถี่ อัตราส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลตัวเลข เช่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวนผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนและสภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ความยากจนเป็นปัญหาที่ขัดเยื่อและเรื้อรังมานานทางภาครัฐพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งเกิดจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีได้สร้างวิกฤตให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศในลักษณะของการล้มละลายทางเศรษฐกิจกล่าวคือ ทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลายทำให้ครอบครัวแตกแยก เช่น ไปรับจ้างเป็นกรรมกร คนรับใช้ ไปหางานทำต่างประเทศ เป็นโสเภณี ความล้มละลายทางเศรษฐกิจทำให้ประชากรที่ยากจนเป็นหนี้สินกับนายทุนนอกระบบและในระบบ

2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

นโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 2544 พูดยังถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง เช่น นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจทางด้านต่างประเทศ

2.1 นโยบายการสร้างรายได้พูดถึงการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการสร้างรายได้ทุกระดับโดยส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับรากฐานของประเทศโดยมีนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ด้านการบริการ

1) ด้านการเกษตร ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรโดยปรับโครงสร้างด้านสินเชื่อ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน และส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินโดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน และส่งเสริมการประมงชายฝั่ง

2) ด้านอุตสาหกรรมรัฐบาลมีนโยบายหลาย ๆ ด้านดังนี้

- ปรับโครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมโดยคำนึงถึง

ทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือภูมิปัญญาไทย

- เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน

- พัฒนาบุคลากรและแรงงานภาคอุตสาหกรรมใช้สอดคล้องทิศทางการพัฒนา
- ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ
- ส่งเสริมบทบาทสถาบันการเงินสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนร่วมทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ ๆ ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้เป็นฐาน

3) ด้านบริการและการท่องเที่ยวรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการและยกระดับความสามารถในแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยวโดย

- พัฒนาภาคบริการจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานจัดหน่วยงานและองค์กรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพบริการอย่างเต็มที่เร่งพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้และทักษะทั้งด้านภาษา มาตรฐานบริการและ การจัดการ
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเร่งความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งทางด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริการจัดการ รวมทั้งอุปสรรคในการท่องเที่ยวโดยการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและธุรกิจชุมชน

2.2 นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การส่งเสริมธุรกิจด้านค้าปลีกขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถดำรงอยู่และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้าและการบริการ ได้โดยได้ดำเนินการดังนี้

1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงอนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกับ SME ในรูปเงินกู้และการค้าประกันเงินกู้

2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับ SME

3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลกับ SME เฉพาะผู้ประกอบการที่จดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาทจากอัตราภาษีปัจจุบัน 30% เป็นต้น

- SME มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
- SME มีกำไรไม่เกิน 1-3 ล้านบาท เสียภาษี 25%

- SME มีกำไรเกิน 3 ล้านบาท ขึ้นไปเสียภาษี 30%

4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจร่วมลงทุน เพื่อดึงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SME ที่มีศักยภาพในการเติบโตดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ

- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลและผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจร่วมลงทุน

(ที่มา : ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ : หน้า 223-225)

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยต้องควบคู่กับการขาดดุลการค้า การพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงแรกย่อมขาดดุลการค้า เพราะมีการนำเข้าสินค้าทุน เมื่อสินค้าทุนเกิดดอกออกผลแล้วทำให้การส่งออกมากขึ้น ดุลการค้าจะลดลง แม้สินค้าอุตสาหกรรมจะส่งออกมากขึ้น แต่การนำเข้าเพื่อการอุตสาหกรรมกลับเพิ่มเร็วกว่า เราต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นในปี 2538 – 2539 ขาดดุลการค้าร้อยละ 9 ของ GDP เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยที่ผิดพลาด เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยเป็นการพัฒนาที่พึ่งพามากเกินไปขณะที่ภาคการเกษตรพึ่งพาน้อยมากกลับไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร หากมีการพัฒนาการเกษตรและยกระดับไปสู่เกษตรอุตสาหกรรม การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นำไปปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด เพราะรายได้จากภาคบริการไม่เพียงพอที่จะนำมาชดเชยดุลการค้ายังการนำเข้าและการส่งออกของประเทศต้องพึ่งการขนส่งของบริษัทการเดินเรือต่างประเทศจึงต้องเรียกค่าระวางเรือและค่าประกันภัยให้ต่างประเทศมากขึ้น ยังมีการส่งออก-นำเข้ามากขึ้น ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ก็ยิ่งมากขึ้น การขาดดุลการค้านำไปสู่ปัญหาเงินทุนระหว่างประเทศหรือเงินรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นหลักค้าประกันค่าเงินบาทยิ่งขาดดุลมากก็หมายความว่า เงินตราต่างประเทศก็ยิ่งร่อยหรอ เงินสำรองที่มีอยู่ไม่พอชำระหนี้ ถ้านำเงินสำรองไปใช้หนี้หมดหลักประกันค่าเงินบาทก็ต้องหมดไปด้วย จึงเข้าสู่วิกฤตทางการเงิน

(ที่มา : ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ : หน้า 135-136)

4. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

คนไทยในปัจจุบันมีการนิยมวัฒนธรรมตะวันตกทำให้คนไทยลืมคุณค่าของวัฒนธรรมไทย อพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานต่างจังหวัดและต่างประเทศ ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมเดิม และสร้างวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ไม่ก่อประโยชน์สมองและสุขภาพ อาทิ สถานเริงรมย์ ยาเสพติด การพนัน การขายตัว ประชากรชอบสินค้าต่างประเทศ โดยเฉพาะวัยรุ่น

นิยมเรียนต่อต่างประเทศ ใช้เสื้อผ้าเครื่องประดับจากต่างประเทศ อาหารการกินของคนไทย ปัจจุบันก็เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เช่น ไก่ KFC พิซซ่า ฯลฯ

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง

บ้านหันโพธิ์ทองเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 145 ปี ที่ผ่านมา โดยคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาเป็นคนกลุ่มเดียวกันทั้งตำบล คือ ขุนหมื่นจิด ขุนหมื่นทิศ และท้าวขุนศรี โดยอพยพมาจากบ้านกุดหิน ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน และอำเภोजันทิก ต่อมาได้เรียกชื่อบ้านหันโพธิ์ทองเนื่องจากในหมู่บ้านมีต้นโพธิ์เก่าแก่อยู่ 3 ต้น จึงให้บ้านหันรวมกับต้นโพธิ์และเติมสร้อยข้างหลัง เพื่อให้เกิดความสละสลวยยิ่งขึ้น คือ บ้านหันโพธิ์ทอง มาถึงทุกวันนี้ (ที่มา บร. 1)

สภาพปัจจุบัน

2.1) ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านหันโพธิ์ทองมี 89 ครัวเรือน มีประชากรในหมู่บ้าน 466 คน ชาย 213 คน หญิง 253 คน ซึ่งแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรในหมู่บ้านแบ่งตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)
น้อยกว่า 3 ปี	11
3 ปี – 6 ปี	10
6 ปี – 12 ปี	25
12 ปี – 14 ปี	31
14 ปี – 18 ปี	49
18 ปี - 50 ปี	120
50 ปี – 60 ปี	97
60 ปีขึ้นไป	125
รวม	466

ที่มา : กชช. 2 ค ปี 2544

2.2) ทำเลที่ตั้ง

บ้านหันโพธิ์ทองเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 11 หมู่บ้าน ที่ขึ้นกับตำบลบ้านหัน หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากอำเภอประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นทางลาดยาง

2.3) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านหันวังเรือ หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านหัน
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านหันสามัคคี หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านหัน
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านหันหมู่ที่ 1 ตำบลบ้านหัน
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านหลุมปูน ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน

2.4) สภาพที่ดินและแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

ลักษณะที่ดินเป็นดินร่วนปนทรายและมีแหล่งน้ำที่ใช้กันทั้งหมู่บ้านมี 3 แหล่งคือ สระน้ำวังบอน สระน้ำวังเรือ และสระน้ำที่วัด

2.5) ระบบสาธารณูปโภค

ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2519 ปัจจุบันบ้านหันโพธิ์ทองมีไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน ถนนที่หมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ถนนลูกรัง และเป็นถนนทางดิน มีหอกระจายข่าวตั้งอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านและปะปาหมู่บ้านอยู่ 1 แห่ง ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2527

3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน บ้านหันโพธิ์ทอง

การประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนาปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากจะอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียวทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย ดำเนินชีวิตและชาวบ้านมีภาระหนี้สินที่กู้ยืมจาก ธ.ก.ส. เพื่อมาใช้จ่ายในการทำนา การประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้านแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้านหันโพธิ์ทอง

อาชีพ	ครัวเรือน	คิดเป็นเปอร์เซ็นต์
ทำนา	72	80.8
ค้าขาย	2	2.2
ทำสวน	72	80.8
รับราชการ	7	7.8
รับจ้าง	20	22.4

หมายเหตุ ประชากรแต่ละครอบครัวประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ

ด้านวัฒนธรรม

1) ระบบเครือญาติ

ครอบครัวในอดีตจะเป็นแบบครอบครัวขยาย คือภายในครอบครัวมี พ่อ

แม่ พี่ น้องอยู่รวมกัน แต่ครอบครัวสมัยนี้เป็นครอบครัวเดี่ยวเกิดจากการแยกครอบครัวเพราะแต่งงานและมีที่ดินเพียงพอที่จะสร้างที่อยู่อาศัยใหม่เป็นครอบครัวต่างหาก การอบรมเลี้ยงดูบุตร พ่อแม่ มักส่งเสริมให้ลูกเรียนสูง ๆ เพราะไม่อยากให้ทำอะไร ทำนา เหมือนพ่อ แม่ การตัดสินใจภายในครอบครัว สมัยก่อน กับสมัยนี้ หัวหน้าครอบครัวมีอำนาจตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตามผู้ชายมีอำนาจมากกว่า แต่ก็ให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะภรรยาและลูก ๆ

2) วัดและประเพณี

บ้านหันโพธิ์มีวัดประจำตำบลคือ วัดจันทาราม ตั้งอยู่ที่บ้านหันวังเรือหมูที่ 10 มีพระสงฆ์ 15 รูป ประเพณีมาแต่อดีตชาวบ้านก็ยังคงปฏิบัติต่อกันมาดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงประเพณีในรอบ 1 ปี ในหมู่บ้าน

เดือน	ประเพณี
มีนาคม	บุญผะเหวดหรือบุญมหาชาติชาวบ้านจะ ไปทำบุญที่วัดมีการแห่ข้าวพันก้อนที่วัดและฟังเทศน์
เมษายน	สงกรานต์ ชาวบ้านถือว่าเป็นเทศกาลปีใหม่ ชาวบ้านจะร่วมกันจัดงานบุญที่วัด
พฤษภาคม	ทำบุญเลี้ยงบ้าน ชาวบ้านจะทำบุญเลี้ยงบ้านเป็นเวลา 3 เดือน
กรกฎาคม	เข้าพรรษา มีการถวายเทียนเข้าพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องอุปบริหารที่จำเป็นเพื่อใช้ระหว่างจำพรรษา 3 เดือน
ตุลาคม	ออกพรรษา เรียกว่าบุญไหลเรือไฟจะมีระยะเวลา 3 วัน โดยวันแรกจะมีการดับบาตรเทโวและจะมีการสวดมนต์เย็นทุกวัน
พฤศจิกายน	บุญกฐิน แบ่งเป็น 2 ประเภท กฐินรวม และกฐินเดี่ยว

ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง มีอาชีพทำไร่ ทำนา

2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่นของหมู่บ้าน คือทำบุญบ้านช่วงเดือนพฤษภาคม

ถึงเดือนมิถุนายน

3) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี คนในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความซื่อสัตย์สุจริต
 ทำมาหากิน และมีแหล่งอาหารที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
 (ที่มา : แบบรายงานบร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและหมู่บ้าน)

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวมมีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมมนาและเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านไม่เข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ระยะเวลาในการชำระหนี้และวิธีการบริหารของคณะกรรมการ

2) เงินหนึ่งล้านบาท จากการสัมมนาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพบว่า ได้รับเงินอนุมัติ 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยการโอนเงินเข้าธนาคารออมสินสาขาสิคิ้ว มีผู้กู้ทั้งหมด 41 ราย รวมเป็นเงิน 753,000 บาท เหลือเงินในบัญชี 247,000 บาท มีผู้กู้ใช้หนี้แล้ว 2 รายเป็นเงิน 40,000 บาท มีผู้กู้ส่งรายเดือน 2 ราย เหลือเงินในบัญชี 315,424 บาท (รวมดอกเบี้ยธนาคารไว้แล้ว)

ตารางที่ 4.4 รายชื่อผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

ชื่อ - สกุล	โครงการ	วงเงินที่อนุมัติ (บาท)
1. นายทองไฟ สุทะกะ	เลี้ยงวัว	20,000
2. นายชาติ ขุยจันทิก	เลี้ยงวัว	20,000
3. นายอนันต์ จิระวิทยากร	เลี้ยงสุกร	20,000
4. นางสติ สมรูป	เลี้ยงสุกร	20,000
5. นางสุพรรณ บุญเชิด	เลี้ยงวัว	20,000
6. นายพิทักษ์ เพี้ยชัย	เลี้ยงวัว	20,000
7. นางคำดี ถับจันทิก	เลี้ยงสุกร	10,000
8. นางถั่วควน น้อยจันทิก	ทำขนมจีน	17,000
9. นายวิเศษ เพี้ยชัย	เลี้ยงวัว	10,000

ตารางที่ 4.4 รายชื่อผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

10.นายคำพัน นิลจันทิก	เลี้ยงวัว	15,000
11.นายประเดิม เพี้ยโคตร	เลี้ยงวัว	14,000
12.นายเฉลิม พรหมพันธ์ใจ	เลี้ยงสุกร	20,000
13.นางสมหวัง ราโช	เลี้ยงไก่	15,000
14.นายแวง เพี้ยซ้าย	เลี้ยงวัว	16,000
15.นายศรีนคร รุ่งอินทร์	ทำสวนผัก	20,000
16.นายบุญมี ศรีจันทิก	ทำสวนผัก	20,000
17.นางประพิศ เพี้ยซ้าย	ทำสวนผัก	20,000
18.นางบัวรอง แอบจันทิก	ซื้อจักรอุตสาหกรรม	20,000
19.นายสมคร น้อยจันทิก	การเกษตร	20,000
20.นายเฉลิม แอบจันทิก	เลี้ยงปลาอุกอุย	16,000
21.นายบุญธรรม ศรีจันทิก	ทำทอง	20,000
22.นายถวิล ศรีจันทิก	เลี้ยงวัว	10,000
23.นางไพรัช เพชรจันทิก	เลี้ยงวัว	15,000
24.นายปรีชา ศรีจันทิก	รับซื้อของเก่า	20,000
25.นางชวนพิศ เมสูงเนิน	เลี้ยงสุกร	20,000
26.นายคำปวน ฝอดสูงเนิน	ค้าขาย	10,000
27.นางอ้อมใจ จิระวิทยากร	ค้าขาย	20,000
28.นายหนูเล็ก ฝักสูงเนิน	ทำทอง	20,000
29.นางหนูพิช ถั่วตันเถียะ	เลี้ยงวัว	20,000
30.นางสุภาพ เมสูงเนิน	เลี้ยงสุกร	10,000
31.นายสมยศ หมั่นเดช	ซื้อเครื่องนวดข้าว	50,000
32.นายสุหรี เพี้ยซ้าย	ค้าขาย	20,000
33.นางน้อย ชอสูงเนิน	ซื้อจักรอุตสาหกรรม	20,000
34.นายประจวบ สาแซ่	ทำการเกษตร	20,000
35.นายประเสริฐ นิลจันทิก	เลี้ยงวัว	20,000
36.นายคำใบ หมั่นจิต	เลี้ยงวัว	20,000
37.นายศิริศักดิ์ เถาว์ทิพย์	เลี้ยงไก่	20,000

ตารางที่ 4.4 รายชื่อผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

38.นายอุดม	บุญจันทิก	เลี้ยงวัว	20,000
39.นายพรประเสริฐ	สอนจันทิก	เลี้ยงวัว	15,000
40.นางทุเรียน	พรมพันธุ์ใจ	เลี้ยงวัว	10,000
41.นางจำปี	เมสูงเนิน	เลี้ยงวัว	20,000

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีทั้งหมด 15 คน โดยทั้งหมดจะเป็นคนที่อยู่ในหมู่บ้านไม่ต่ำกว่า 1 ปี ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1 ปี และสามารถกลับมาเป็นกรรมการได้อีกถ้าชาวบ้านเลือกอีก

ตารางที่ 4.5 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดที่ 1

ชื่อ - สกุล		ตำแหน่ง
1.นายเสกศิษย์	จิระวิทยากร	ประธาน
2.นายชาติ	บุญจันทิก	รองประธาน
3.นางชวนพิศ	เมสูงเนิน	เหรัญญิก
4.นายประจวบ	สาแซ	เลขานุการ
5.นายหนูเล็ก	พิกสูงเนิน	นายทะเบียน
6.นายอนันต์	จิระวิทยากร	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7.นางหนูพิศ	ถั่วตันเทียะ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
8.นายประเสริฐ	นิลจันทิก	กรรมการ
9.นายสุหรี	เพี้ยชัย	กรรมการ
10.นายสมจิตร	เพี้ยชัย	กรรมการ
11.นายอุดม	บุญจันทิก	กรรมการ
12.นายปรีชา	ศรีจันทิก	กรรมการ
13.นางสติ	สมรูป	กรรมการ
14.นางประพิศ	เพี้ยชัย	กรรมการ
15.นางน้อย	ชอสูงเนิน	กรรมการ

ตารางที่ 4.6 แสดงรายชื่อคณะกรรมการชุดที่ 2

ชื่อ – สกุล		ตำแหน่ง
1.นายประจวบ	สาแซ	ประธาน
2.นายชาติ	ขุยจันทิก	รองประธาน
3.นายพิสิทธิ์	น้อยจันทิก	เหรัญญิก
4.นายเสกศิษย์	จีระวิทยากร	เลขานุการ
5.นายหนูเล็ก	ฟักสูงเนิน	นายทะเบียน
6.นายอนันต์	จีระวิทยากร	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7.นางหนูพิศ	ถั่วตันเทียะ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
8.นายบุญมี	ศรีจันทิก	กรรมการ
9.นายสมัคร	น้อยจันทิก	กรรมการ
10.นายพรประเสริฐ	สอนจันทิก	กรรมการ
11.นายอุดม	ขุยจันทิก	กรรมการ
12.นางชวนพิศ	เมสูงเนิน	กรรมการ
13.นางสติ	สมรูป	กรรมการ
14.นางประพิช	เพี้ยชัย	กรรมการ
15.นางน้อย	ซอสูงเนิน	กรรมการ

4) ทุนสะสมของหมู่บ้าน ได้จากการออกหุ้นให้กับสมาชิกหุ้นละ 10 บาท และเงินฝากตั้งจะสมาชิกทุกคนต้องฝากเงินตั้งจะทุกเดือนในวงเงิน ไม่ต่ำกว่า 20 บาทและสูงสุดไม่เกิน 200 บาท สมาชิกต้องส่งเงินทุกวันที่ 7 ของเดือน ปัจจุบันมีเงินตั้งจะ 44,500 บาท

2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนพบว่าคณะกรรมการจะมีการคัดเลือกผู้กู้โดยมีการประชุมคณะกรรมการโดยให้คณะกรรมการลงมติว่าผู้กู้มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการต้องการหรือไม่

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ มีหน่วยงานของภาครัฐบาลแนะนำธุรกิจให้กับผู้กู้ โดยดูความเหมาะสมและความพร้อมของผู้กู้

3) การรับชำระหนี้ผู้กู้ที่ชำระเงินเป็นรายเดือนหรือปีจะต้องส่งกับประธานกองทุนหมู่บ้านเพื่อจะนำเงินที่ได้ไปฝากเข้ากองทุนหมู่บ้าน

- 4) การทำบัญชี พบว่าบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม
 - 4.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (1 ล้านและเงินออม อย่างละ 1 เล่ม)
 - 4.2 สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (1 ล้านและเงินออม อย่างละ 1 เล่ม)
 - 4.3 ทะเบียนคุมค่าของ
 - 4.4 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
 - 4.5 ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะค่าหุ้นและเงินรับฝากรายตัว
 - 4.6 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น / บริจาคกองทุนหมู่บ้าน
 - 4.7 รายงานรายรับ – รายจ่าย
 - 4.8 รายงานงบรายรับ – รายจ่าย
 - 4.9 รายงานงบดุลกองทุนหมู่บ้าน

5) การช่วยหาตลาด ผู้กู้หาตลาดเอง

6) บทบาทของบัณฑิต แนะนำผู้ที่เกี่ยวข้องหน้าที่ของบัณฑิต แนะนำผู้ให้เข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน จัดทำแบบสอบถามและร่วมประชุมเวทีชาวบ้าน

3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1) ผลโดยตรงพบว่าการเก็บข้อมูลตามแบบ บร.ต่าง ๆ เช่น บร.11 ผู้กู้บางรายไม่อยู่บ้านไปทำงานที่อื่นซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูล ผู้กู้ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรเพาะกลัวการสัมภาษณ์เรื่องเงินว่านำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

2) ผลกระทบโดยตรงพบว่าผู้กู้มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพทำให้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นในท้องถิ่นและมีเงินทุนสะสมของหมู่บ้านเพิ่มขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อมพบว่า กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งมากขึ้นคนในท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1. ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัวพบว่า ผู้กู้มีความสามารถในการประกอบอาชีพตามคำขอกู้เพราะผู้กู้มีประสบการณ์มาก่อน

2) หนี้สินธนาคารของผู้กู้พบว่าผู้กู้มีหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐจำนวน 40 ครอบครัว เป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,404,000 บาท

3) หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้พบว่า ผู้กู้ติดหนี้สินนายทุนนอกระบบจำนวน 11 ครอบครัว เป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 550,000 บาท

4) อาชีพหลักของผู้กู้

ปลูกพืช	คือ	ทำสวนผัก	จำนวน 4 ราย
เลี้ยงสัตว์	คือ	ไก่ วัว สุกร	จำนวน 25 ราย
ประมง	คือ	ปลาดุกอุย	จำนวน 1 ราย
ค้าขาย	คือ	ขายของชำ	จำนวน 3 ราย
การบริการ	คือ	รับซื้อของเก่า	จำนวน 1 ราย
อุตสาหกรรมในครอบครัว คือ ทำทอง ทำขนมจีน			จำนวน 5 ราย

5) รายได้ของครอบครัว ผู้กู้มีรายได้หลักของครอบครัว คือการขายผลผลิต

ทางการเกษตร

รายได้ของครอบครัวผู้กู้โดยสรุปทั้งหมด 39 ราย

1,000 บาท - 5,000 บาท	มี	-	ครอบครัว
5,000 บาท - 10,000 บาท	มี	5	ครอบครัว
10,000 บาท - 20,000 บาท	มี	10	ครอบครัว
20,000 บาท - 30,000 บาท	มี	13	ครอบครัว
30,000 บาท - 50,000 บาท	มี	9	ครอบครัว
50,000 บาท - 100,000 บาท	มี	2	ครอบครัว

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1) เงินที่ผู้มาได้ ผู้ก้นำเงินไปประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ ผู้ก้นำรายได้นำเงินที่ได้มาผลิตวัตถุดิบ

2) สถานที่และวัตถุดิบ สถานที่ประกอบอาชีพจะเป็นที่ดินของตนเอง และวัตถุดิบที่ได้หาซื้อได้จากตลาดในท้องถิ่น

3) เทคนิควิธีการทำงาน ผู้กามีเทคนิควิธีการทำงานที่ได้จากประสบการณ์ของผู้ก

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กแต่ละราย ผู้กทำกิจการตามที่ผู้กมีประสบการณ์อยู่แล้ว

2) การหาตลาดที่ดี ผลผลิตของผู้กสามารถขายได้ราคาดี ทำให้ไม่เสียเปรียบพ่อค้า

3) การหาวัตถุดิบที่ดี ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดี และปริมาณ

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

- 1) ผลโดยตรงพบว่า ทำให้ผู้ผู้มีรายได้เพื่อเป็นรายจ่ายในครอบครัวมีความพอใจในการประกอบอาชีพและบัณฑิตได้มีโอกาสในการเรียนรู้ธุรกิจ
- 2) ผลกระทบโดยตรงพบว่า ผู้ผู้ได้มีการขยายกิจการอย่างถูกวิธี อันเนื่องจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และได้มีการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม ผู้ผู้มีการพึ่งพาตนเองมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน และได้ทำที่ดินของตนเองในการประกอบอาชีพ

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพการเกษตรในหมู่บ้านสรุปได้ดังนี้

- 1) อาชีพเลี้ยงไก่ จำนวน 2 ราย ปังจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ ไก่ อาหารไก่ โรงเรือน กระบวนการที่ดีได้แก่ มีการฉีดวัคซีน ทำความสะอาดโรงเรือนอยู่เสมอ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ไข่ดก ไข่ใบใหญ่ เนื้อดี แน่น ไม่เหนียว
- 2) อาชีพเลี้ยงวัว จำนวน 17 ราย ปังจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ วัวพันธุ์ดี อาหารวัว และหญ้า กระบวนการที่ดีได้แก่ ฉีดวัคซีนป้องกันโรค ให้อาหารเสริม และเลี้ยงตามธรรมชาติ
- 3) อาชีพเลี้ยงสุกร จำนวน 6 ราย ปังจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ สุกร อาหาร กระบวนการที่ดีได้แก่ ให้อาหารเสริม ฉีดวัคซีนป้องกันโรค ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ลูกดกมีจำนวนมาก น้ำหนักมาก
- 4) อาชีพเลี้ยงปลาดุกอบ จำนวน 1 ราย ปังจัญนำเข้าได้แก่ พันธุ์ปลา อาหารปลา บ่อปลา กระบวนการที่ดีได้แก่ ขุดบ่อตามมาตรฐาน ปล่อน้ำใส่บ่อพักน้ำประมาณ 2 วัน ปล่อนปลา ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ปลาตัวใหญ่น้ำหนักดี

4.4 ผลอื่นๆที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ผลที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นพบว่าทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้นทำให้คนในชุมชนไม่ต้องไปขายแรงงานที่ต่างจังหวัด และบัณฑิตมีงานทำ
- 2) ผลที่เกิดจากการขยายกิจการของผู้พบว่าผู้ได้มีการขยายกิจการเพิ่มขึ้น เช่นซื้อวัวซื้อสุกรเพิ่มขึ้น

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) การเกิดกองทุนพบว่าประชากรมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ ทำให้สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน

2) ระบบบริหารกองทุนพบว่า มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุนคณะกรรมการมีจำนวน 15 คน คณะกรรมการมีหน้าที่บริหารจัดการกองทุนตรวจสอบกำกับดูแลจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนออกกระเป๋ยข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุนรับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองพบว่าประชากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและได้นำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่าประชากรประกอบอาชีพโดยไม่กู้เงินจากแหล่งที่มีดอกเบี้ยแพงและประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งพบว่า ประชากรในหมู่บ้านมีการขยายกิจการเพิ่มขึ้นมีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

1) ปัจจัยด้านบวกพบว่าประชากรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนและมีการสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมากทำให้มีเงินสะสมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น มีกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนเพิ่มขึ้น

2) ปัจจัยด้านลบพบว่าจำนวนประชากรส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน และผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจที่คณะกรรมการปล่อยกู้

4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้พบว่า ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเดียวกันและอาชีพเสริม มีองค์กรต่างๆให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต และมีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์คือการทอดผ้าก๊ีกระดุก

4.5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสามัคคีมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่นพบว่า ชุมชนมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ มีการรักใคร่ป้องกันกัน มีการช่วยเหลือเด็กสตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส และมีการร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนได้

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปราย

5.1.1 ผลการดำเนินการ

1) หมู่บ้านหันโพธิ์ทองมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 1 ปี กองทุนหมู่บ้านมีการจัดการและบริหารตามขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในระเบียบและนโยบายของรัฐบาลทุกประการ

2) คณะกรรมการกองทุน มีทั้งหมด 15 คน เป็นคนอยู่ในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 ปี ก่อนมีการจัดตั้งกองทุน คณะกรรมการได้มีการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ของตนเอง

3) กระบวนการทำบัญชี พบว่า บัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม มีเลขานุการของกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้จัดทำ

4) นโยบายของรัฐบาล จากการสัมภาษณ์พบว่าประชากรมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายของรัฐบาล ประชากรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและมีสมัครขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

5) กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพบว่าการทำบัญชี การรับชำระหนี้ และการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนให้แก่คณะกรรมการ คณะกรรมการมีความรับผิดชอบและทำหน้าที่ได้ค่อนข้างดีมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2.1.2 อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหันโพธิ์ทองบรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

1) การเกิดกองทุนพบว่า เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนที่ให้การสนับสนุน และมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

2) การมีระบบบริหารกองทุนพบว่า การตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่ทำงานชัดเจน และมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับกองทุนที่ถูกต้อง

3) การมีการเรียนรู้ เพื่อการพึ่งตนเองพบว่า คนในชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่เสมอ

4) สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงวัว

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นพบว่า คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวก และด้านลบ

1) ปัจจัยด้านบวก ทำให้ทราบถึงศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้าน ทำให้ประชากรในหมู่บ้านไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

2) ปัจจัยด้านลบ ทำให้ชาวบ้านไม่กระตือรือร้น และนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทำให้ถึงกำหนดเวลาการชำระหนี้ก็ไม่มีเงินชำระหนี้ตามกำหนด

3. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนมีความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง มีการบริหารด้วยการพึ่งพาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ประชากรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกฎระเบียบข้อบังคับกองทุน กองทุนมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

4. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1) ผลโดยตรง สมาชิกที่กู้เงินไปประกอบอาชีพสามารถก่อให้เกิดรายได้ และหมู่บ้านมีการสร้างงาน สร้างอาชีพเพิ่มขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้ได้นำเงินไปปลดปล่อยภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม

3) ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน ฯ

1) ต้องการให้เพิ่มวงเงินกู้สำหรับผู้ชำระเงินตามกำหนดเวลา เพราะผู้กู้บางรายต้องใช้เงินลงทุนมากกว่าวงเงินให้กู้ เช่น การกู้เลี้ยงวัว ผู้กู้บางรายของผู้เงิน 20,000 บาท แต่คณะกรรมการอนุมัติเงินให้ 15,000 บาท วัวมีราคาแพงทำให้เงินที่กู้มาไม่พอซื้อวัว ผู้กู้ต้องไปยืมเงินจากนายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

2) ต้องการให้ขยายเวลาการชำระคืนเงินกู้เพิ่มขึ้น โดยให้ขึ้นอยู่กับคำขอผู้กู้เพราะผู้กู้บางรายได้ผลกำไรช้า เช่น การกู้เลี้ยงวัว มีผลกำไรช้า เพราะวัวมีการขยายพันธุ์ช้ากว่าลูกจะได้ออกที่จะขายได้ก็ใช้เวลาเป็นปีจึงต้องมีการขยายเวลาชำระคืนเงินกู้ 2-3 ปี

5.2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

- 1) คณะกรรมการควรมีการอบรมเรื่องบัญชีเพิ่มขึ้นเพราะบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่มมีความเข้าใจยากพอสมควร
- 2) คณะกรรมการควรเข้มงวดในการปล่อยกู้ ต้องการให้คณะกรรมการติดตามดูแลผู้กู้มากขึ้น เพราะจากการสัมภาษณ์แบบรายงาน บร. 11 เจาะลึกรายกรณีพบว่า ผู้กู้บางรายนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น ส่งลูกเรียน ซื้อโทรศัพท์และนำเงินไปใช้จ่ายในครอบครัว

5.2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

- 1) ควรมีการแนะนำอาชีพเสริมให้แก่ผู้กู้เพื่อใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
- 2) ควรมีการแนะนำกระบวนการผลิตที่ดีให้แก่ผู้กู้ในการประกอบอาชีพ เพื่อผลผลิตที่ได้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท. (2544). ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือกช.2ค. กรุงเทพฯ : เพิ่มเสริมกิจ
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท. (2544). แบบประมวลผลและเทียบเป้าหมาย ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน รายหมู่บ้านหรือจปฐ.2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
- เจเลียว บุรีภักดีและคณะ. (2545). ชุมชนศึกษานิทรรศ. นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์
- สมหวัง พริยานุวัฒน์. (2545). รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชัย พันธเสนและคนอื่นๆ. (2545). ชุมชนวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : ศรีสยามพริ้นท์ แอนด์แพค.
- อุดม จำรัสพันธุ์, ชาศรี นาคะกุล, ชาศิยา ม่วงปฐมและสมชาย วรภิเกษมสกุล.(2545). ชุมชนวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. นครราชสีมา : ทัศนทองการพิมพ์
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสีคิ้ว. (2545). เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงการปฏิบัติตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา. นปท.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2544.) คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, คณะทำงานเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการนิเทศงานนักศึกษา.(2545) คู่มือการจัดเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- คณะกรรมการและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน (2544). คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.